

Problematika hodnocení žáků během distančního vzdělávání: Příležitost pro vzdělávací politiku a vzdělávací systém?

Otevřený diskuzní analytický vstup¹

EDUin, o. p. s.

Autorský tým: Tomáš Barták, Karel Gargulák

Praha 24. 6. 2020

¹ Tento stručný materiál vznikl na základě spolupráce organizace EDUin se studenty kurzu Vzdělávací politika na Katedře veřejné a sociální politiky ISS FSV UK.

Shrnutí a závěry

- Problematika hodnocení ve vzdělávání představuje jedno z klíčových témat vzdělávací politiky. Jeho funkce či typy mají přímý dopad na průběh a výsledky vzdělávání žáků. V období mimořádné situace uzavření škol a nezbytnosti výuky na dálku se právě hodnocení stalo velmi diskutovanou oblastí nejen z pohledu cest k získání podkladů pro závěrečnou klasifikaci, ale **především v kontextu jeho využití jako nástroje poskytování účinné zpětné vazby ke zlepšení učení žáka**. Cílem tohoto materiálu je mimo jiné stručně shrnout některé informace a poznatky v dané oblasti.
- I s ohledem na rozmanitost českého vzdělávacího systému popsala zjištění České školní inspekce vycházející z výpovědí ředitelů celou paletu přístupů k hodnocení žáků v prvních týdnech zahájení distanční výuky. **Data podávají výpovědi od nezměněného přístupu stavějícího na jednoduchém sumativním hodnocení (postaveném tradičně na známkách) až po komplexnější přístupy zpětné vazby, vycházející z principů či prvků formativního hodnocení**. V tomto ohledu inspekce přímo pojmenovala několik příkladů dobré praxe s nadějí jejich přetrvání do budoucna (např. právě prvky formativního hodnocení, rozšíření digitální výuky v kontextu vytváření originálních výstupů či re-orientace hodnocení na pozitivní výsledky).
- Kvalitativní změnu v přístupu škol k hodnocení bylo možné zaznamenat po vydání vyhlášky a metodického *Doporučení k postupu při hodnocení výsledků vzdělávání žáků základních a středních škol za druhé pololetí školního roku 2019/2020*. Alespoň to potvrzují v tomto materiálu analyzovaná data, která byla sesbírána studenty kurzu Vzdělávací politika na Katedře veřejné a sociální politiky ISS FSV UK. Ti poskytli celkem 43 kontextuálních pohledů do základních (především 2. stupňů) i středních (především maturitních oborů) škol napříč Českou republikou formou rozhovorů s rodiči či žáky.
- I přesto, že se nejedná o reprezentativní výzkum, představují získaná data poměrně zajímavou sondu do problematiky. Téměř ve všech výpovědích lze **v různé míře zaznamenat posun ve způsobu hodnocení studijních výkonů právě v intencích záměru zmíněného nezávazného doporučení ministerstva**. Obecně se především zvýšila četnost slovního hodnocení jednotlivých aktivit, přičemž tyto přístupy bylo možné podle některých výpovědí sledovat

„v méně profilových“ předmětech. Postupem času se slovní hodnocení s formativními prvky objevovalo v kombinaci s klasickým známkováním i tzv. „profilových“ předmětech (chápaných především jako matematika, mateřský a cizí jazyk). Po vydání doporučení **rovněž došlo ve sledovaných případech ke zintenzivnění komunikace od učitele směrem k žákům a narostla rovněž míra komunikace mezi školou a rodiči. V některých případech si samotní učitelé nově sami vyžádali zpětnou vazbu na své metody distančního vzdělávání.**

- Na otázku, zda-li se jiné přístupy k hodnocení stavějící na formativních prvcích projeví i v závěrečné klasifikaci žáků (tedy i vysvědčení), je poměrně těžké odpovědět. Kontextové poznatky a informace v podobě relevantních aktérů vzdělávací politiky však naznačují, že tomu tak pravděpodobně příliš nebude. Můžeme říci, že tím prozatím nebyla využita příležitost rychle nastartovat velmi potřebnou změnu v pojetí hodnocení jako nástroje ke zvýšení motivace žáků k dalšímu vzdělávání. **Formativní hodnocení, jehož cílem je podávat žákovi užitečnou informaci o aktuálním stavu vědomostí a dovedností žáka ve snaze zlepšit jeho učení, by se z veřejné ani odborné diskuse nemělo vytratit s koncem pandemie. Mluví se o něm ostatně i v aktuálním návrhu Strategie vzdělávací politiky ČR 2030+, přičemž je téma zasazeno do širší problematiky proměny cílů, obsahu a způsobů vzdělávání.** Bude velmi důležité jeho význam a principy vysvětlit nejen učitelům, ale i žákům a rodičům, aby nečekali pouze jedničku v žákovské knížce. Zkušenosti z posledního pololetí mohou být alespoň do určité míry startovacím můstkem.

Úvod

Otázka hodnocení žáků v době výuky na dálku byla silně rezonujícím tématem po celou dobu uzavření škol. Nyní se problematika opět objevuje v souvislosti s uzavřením klasifikace a závěrečným vysvědčením za 2. pololetí, které po většinu času probíhalo distančně. Opakovaně bylo řečeno, že školy a učitelé byli i s ohledem na mimořádnost situace ze dne na den „vhozeni“ do vod vzdělávání na dálku, přičemž legislativní úprava a metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) k tomu jak žáky hodnotit, byly školám doručeny 6 týdnů po jejich plošném uzavření. Cílem tohoto analytického vstupu je stručně zmapovat přístupy k hodnocení žáků před a po vydání této metodiky. Datovými zdroji budou stručně shrnuté výpovědi ředitelů v rámci šetření České školní inspekce (ČŠI), které jsou dále doplněny kontextovým sběrem dat a příkladů přístupů k hodnocení, který byl realizován studenty předmětu Vzdělávací politika vyučovaného na Katedře veřejné a sociální politiky Institutu sociologických studií FSV UK. Závěr tohoto otevřeného materiálu přinese krátkou úvahu nad tím, jak se popsané přístupy k hodnocení mohly či nemohly projevit v aktuální závěrečné klasifikaci či jaký dopad mohou mít na budoucí opatření vzdělávací politiky v ČR v dané oblasti.

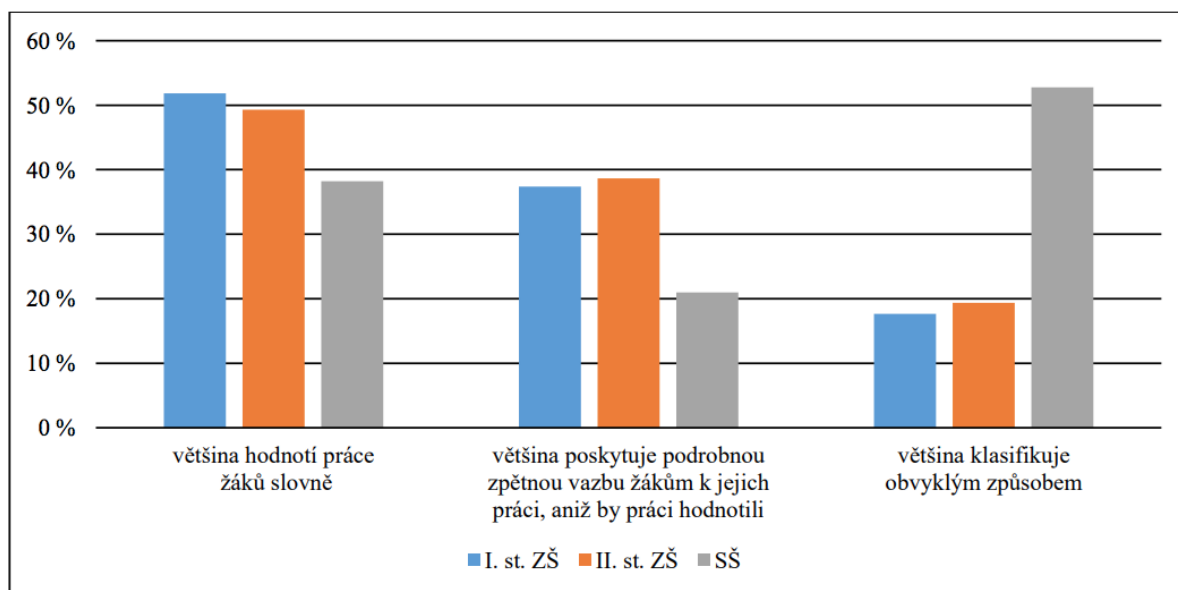
1. ŠETŘENÍ ČŠI: Přístupy škol k hodnocení žáků během výuky na dálku

Je přirozené, že přechod do distančního vzdělávání s sebou přinesl jistý trend individualizace a osobního přístupu nejen směrem k výuce, ale i k hodnocení jejich konkrétních výstupů. To dokládají i prvotní výsledky dotazování ředitelů základních a středních škol, které ČŠI realizovala od 1. do 14. dubna v rámci svého specifického tematického šetření (ČŠI; 2020). **Rozdílný přístup škol a učitelů ke stanovení cílů a obsahu (učiva) vzdělávání „na dálku“ přinášel i různá pojetí hodnocení žáků.** Sledované šetření bylo prováděno tři týdny po uzavření škol, kdy MŠMT nevydávalo žádné konkrétní vlastní pokyny. Objevovala se mimo jiné i kritika ministra školství, který se spíše sporadicky objevoval v médiích, přičemž učitelé, ředitelé ani žáci nevěděli, jaký bude další vývoj. Podle některých komentátorů se pak školy staly jen „hříčkou v rukou epidemiologů“ (Komárek *in* irozhlas.cz; 1. 5. 2020).

Z dat ČŠI vyplynulo, že ředitelé škol **často zmírňovali nebo upravili stupnici a formu známkování. Tento přístup byl aplikován zejména na základních školách.** Jako pozitivní inspekce hodnotila relativně častý výskyt slovního hodnocení na více než polovině základních škol a přibližně na dvou pětinách škol středního stupně vzdělávání (viz Graf 1). Vysoký výskyt je pak zaznamenán i u poskytování podrobnější zpětné vazby k práci žáků bez jejího hodnocení, který uvedly téměř dvě

pětiny základních škol a pětina středních škol. Standardní klasifikace byla využívána spíše na vyšších stupních škol. Na středních školách se vyskytovala na více než polovině z nich, na základních školách pak na necelé pětině. Kombinace obou přístupů, tedy zmírněné či zachované známkovací stupnice a využívání **slovního hodnocení**, využívala **přibližně čtvrtina základních a dvě pětiny středních škol** (vše ČŠI; 2020).

Graf č. 1 Způsoby hodnocení žáků (pohled ředitelů na své ped. sbory)

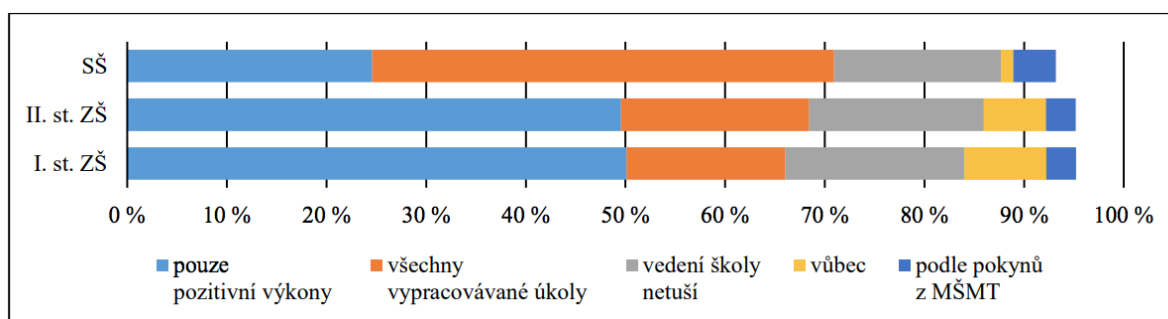
Zdroj: ČŠI; 2020

Zajímavý je i pohled na geografické rozvrstvení používání různých způsobů hodnocení aktivit v distanční výuce. U tradičního způsobu **sumativního hodnocení (pomocí známkovací stupnice) zůstaly nejvíce základní školy v Ústeckém a Karlovarském kraji**, nejméně byl tento přístup využíván v Jihočeském a Libereckém kraji či v Praze, přičemž právě v hlavním městě bylo spolu se Zlínským krajem či školami v Kraji Vysočina využíváno poskytování podrobné zpětné vazby (ČŠI; 2020).

Data rovněž přinesla některé inspirující příklady dobré praxe. Nezřídka se v kontextu hodnocení objevovala reflexe vlastní práce ze strany samotných žáků základních a středních škol (sebehodnocení, peer-to-peer hodnocení). Některé školy tuto metodu deklarovaly jako převažující formu hodnocení, která má dopad na motivaci žáka k učení. Tento způsob hodnocení se pak slovy některých ředitelů škol měl stát součástí závěrečné klasifikace. Příkladem budiž např. společná tvorba hodnocení učitelem, žákem a jeho rodiči na společné schůzce, na základě které příslušný kantor připraví slovní hodnocení práce žáka (Surovcová a Lukáš in ČT24; 6. 6. 2020).

Pokud jde o souhrnná data o představách ředitelů směřovaných k závěrečné klasifikaci, pak většina z nich v době šetření v první polovině dubna 2020 neměla plán, jak hodnocení distančního vzdělávání promítnout do závěrečné klasifikace. Základní školy v tomto období uvažovaly o započítání jen pozitivních výsledků v době pandemické výuky, střední školy naopak chtěly reflektovat všechny úkoly a povinnosti. Někteří z oslovených ředitelů se s rozhodnutím o reflektování distanční výuky rozhodli čekat na vydání metodického materiálu ze strany MŠMT, které považovali za jednoznačně určující informace, které jim doposud chyběly.

Graf č. 2 Předpokládané způsoby promítnutí výkonů žáků v distančním vzdělávání do závěrečné klasifikace

Zdroj: ČŠI; 2020

Česká školní inspekce na základě svého zjištění identifikovala a shrnula **několik pozitivních příkladů praxe, které považuje za žádoucí do budoucna podporovat:**

- 1) schopnost využívat nejen klasického přístupu ke klasifikování výkonů žáků, ale i formativního hodnocení² rozvíjejícího jak podobu učení žáka, tak i jeho kompetence či kreativitu, které by bylo možné využívat i po návratu žáků do škol;
- 2) rozšíření digitální výuky v kontextu vytváření originálních výstupů z výuky, jež mohou být hodnoceny (zde je podle našeho názoru ale nutné zohlednit různé digitální kompetence žáků s ohledem na rozdílné přístupy k rozvoji informační a digitální gramotnosti);
- 3) snaha orientovat hodnocení na pozitivní výsledky, která může odkazovat na určitou solidaritu učitelů s žáky, kteří se rovněž s přechodem do distančního prostředí museli sžít, přičemž každý může

² Formativní hodnocení můžeme pro účely tohoto textu stručně slovy Karla Starého definovat jako: „...hodnocení, které přináší užitečnou informaci o aktuálním stavu vědomostí a dovedností žáka. Užitečnou především v tom smyslu, že bude vědět, kde se právě nachází a také co má dělat, aby se něčemu dalšímu naučil.“ (Starý; nedatováno)

tuto skutečnost vnímat individuálně (ze strany některých škol zde existuje vidina, že by se pozitivnější přístup mohl projevit i v klasické prezenční výuce, např. opuštěním orientace na chyby).

2. MŠMT: Vyhláška a Postup při hodnocení výsledků vzdělávání žáků základních a středních škol za druhé pololetí školního roku 2019/2020

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR vydalo 27. dubna 2020 vyhlášku *o hodnocení výsledků vzdělávání žáků ve druhém pololetí školního roku 2019/2020*, která podle školského zákona stanovila prostředky pro hodnocení žáků. Ty se se měly primárně odvíjet od výsledků studia 2. pololetí z před-pandemického období, tedy z klasické prezenční výuky do 11. března 2020 (doplňme, že toto období trvalo přibližně 6 týdnů od začátku února, do kterého většině škol zasáhly týdenní jarní prázdniny).

Ministerská vyhláška dále identifikovala několik podpůrných složek závěrečné klasifikace:

- a) podklady pro hodnocení získané při distanční výuce, „*pokud má pro takové vzdělávání žák podmínky*“;
- b) podklady získané při vzdělávání konaném na konci 2. pololetí při osobní výuce v době, kdy žáci nemají v současnosti povinnost docházet do školy;
- c) podpůrnou složkou mohlo být i hodnocení žáka v daném předmětu v 1. pololetí, pokud byl žákovi tento předmět vyučován.

Zároveň vyhláška tzv. „vypnula“ školní řády či pravidla pro hodnocení výsledků vzdělávání žáků schválená školskou radou v těch parametrech, která jsou v rozporu s předmětnou vyhláškou (MŠMT; 2020).

Ministerstvo k vyhlášce ve stejný den vydalo – právně nezávazný – metodický *Postup při hodnocení výsledků vzdělávání žáků základních a středních škol za druhé pololetí školního roku 2019/2020*. Ten blíže zakotvoval vyhlášku a zároveň dával možný postup při řešení nestandardních případů či jiných specifik pro hodnocení na základních a středních školách. Podle ministerstva je nutné zohlednit fakt, že žáci byli nuceni se vzdělávat za situace, na kterou nebylo možné se připravit, a závěrečné hodnocení by tento aspekt mělo zohledňovat, což se částečně shoduje s přáním některých ředitelů z šetření ČŠI, že by hodnocení studijních výsledků mělo být orientováno pozitivním způsobem. Ze strany ministerstva byly zároveň definovány základní principy pro hodnocení žáků:

- a) ve zvýšené míře měly být zohledněny individuální podmínky pro domácí přípravu a distanční výuku;
- b) soustředit se školy měly na poskytování zpětné vazby;
- c) stupeň závěrečné klasifikace by neměl být horší než klasifikace z totožného předmětu v 1. pololetí;
- d) případné problematické situace měly být vždy řešeny ve prospěch žáků (MŠMT; 2020a).

Ve svém metodickém materiálu MŠMT v kontextu výuky na dálku doporučuje primárně užívání slovního hodnocení. Návazně rovněž hovoří i o formativním hodnocení (či slovním hodnocení s formativními prvky) s cílem posilování vnitřní motivace žáků či podpoře žáků v tom, aby dokázali více samostatně organizovat svoje vzdělávání a průběžně zlepšovat své vzdělávací výsledky. V rámci tohoto přístupu bylo školám doporučeno nepěť na nutném dodržování školních vzdělávacích programů, ale soustředit se na jejich nejdůležitější výstupy (cíle) a návazné obsahy.

Zmíněný postup pro závěrečné hodnocení výsledků vzdělávání žáků pak pro období výuky na dálku doporučuje promítnout do hodnocení i snahu žáků o pravidelnou práci, míru samostudia či zvládnutí pravidel pro práci s technologiemi, jež jsou pro vzdělávání na dálku potřebné (v předmětu zaměřujícím se na informační technologie). Zde ale opět podle našeho názoru vstupují na scénu individuální (domácí) podmínky jednotlivých žáků, které vždy nemusí být pro vzdělávání žáků ideální a podpůrné (MŠMT; 2020a).

Převážně nezávazná pravidla MŠMT lze do jisté míry srovnat s přístupem kolegů na Slovensku, kde průběžné hodnocení dle tamního Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu mělo rovněž „*mít charakter konstruktivní zpětné vazby*“ poskytované průběžně. Podrobná opatření tamního ministra jsou však přímo závazná, přičemž explicitně nastiňují, co má takový způsob hodnocení obsahovat (např. pojmenování chyb s návrhem řešení se zohledněním individuálních charakteristik žáků) včetně jeho motivační složky. Průběžné hodnocení se během přerušovaného vyučování na slovenských školách vůbec nerealizovalo formou klasifikace. V rámci závěrečného hodnocení mohli Slováci využít kombinované hodnocení (klasifikace a slovní hodnocení) buď v rámci různých vyučovacích předmětů, nebo i v rámci téhož předmětu. V prvním ročníku se v období mimořádné situace průběžné i závěrečné hodnocení musí realizovat formou slovního hodnocení. Slovenský přístup zároveň jednotlivým ředitelům škol uložil sdělit rodičům do 30. dubna způsob nehodnocení těch předmětů, které původně sice měly být hodnoceny, avšak podmínky v čase přerušovaného vyučování neumožnily naplnit cíle

předmětu kvalitní/plnohodnotnou realizací (např. výchovy) atd. (Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR; 2020).

3. Praxe po vydání vyhlášky a doporučení MŠMT: Kontextuální zjištění studentů ISS FSV UK

Po vydání vyhlášky MŠMT s doporučeními směřujícími k hodnocení žáků během vzdálené výuky 27. 4. 2020 bylo vhodné položit si otázku, zda v tomto ohledu lze **na školách vyzorovat určité změny**, neboť jim byl předložen návod, jak v případě hodnocení postupovat. V této části textu bude pracováno s daty sebranými studenty kurzu Vzdělávací politiky vyučovaném na Katedře veřejné a sociální politiky ISS FSV UK, která poskytla celkem 43 kontextuálních pohledů do základních (především 2. stupňů) i středních (především maturitních oborů) škol napříč Českou republikou formou rozhovorů s rodiči či žáky. V těch studenti zjišťovali, jak bylo organizováno hodnocení studijních výkonů žáků v průběhu vzdálené výuky. Data byla sbírána do 6. 5. 2020, tj. v období před i po vydání doporučení ministerstva a je tedy – i s vědomím všech limitů a zkreslení daných nereprezentativností vzorku – možné ilustrativně sledovat, zda se tento faktor projevil v přístupu k hodnocení. A to i s ohledem na závěry reprezentativního šetření ČSI z první poloviny dubna, které přináší především pohled ředitelů dotazovaných škol.

Prvním důležitým zjišťovaným faktorem byla identifikace toho, **za co jsou žáci skutečně hodnoceni**. V tomto případě bylo možné nalézt široké množství způsobů zadávání úkolů a práce, které byly dále hodnoceny. Nejčastěji šlo o zpracování domácích úkolů a online testů z profilových předmětů (pohledem škol chápány především jako matematika, mateřský a cizí jazyk). Dále vypracování pracovních listů z dalších předmětů (např. zeměpis, chemie atd.) s částečně volnějším termínem odevzdání, přičemž žáci zde měli více času na jejich vypracování, aby se mohli více věnovat profilovým předmětům. Mimo pracovních listů byly v neprofilových předmětech v některých školách využívány i úkoly stavějící na vyhledávání informací k určitému tématu, jejich kritickému zhodnocení a případné tvorbě písemné práce v podobě např. eseje. Hodnocena byla dále často také práce a aktivita v online video-vyučovacích hodinách a v hodinách cizího jazyka bylo možné v ojedinělých případech nalézt on-line zkoušení či známkovanou konverzaci.

V některých případech byla v rámci hodnocení sledována i docházka na online vyučovací hodiny – pokud se žák účastnil dobrovolné výuky, mohl obdržet bonusové body v konkrétním předmětu či bylo do hodnocení dané aktivity započítáváno včasné odevzdání jako motivační prvek. Zajímavým prvkem

se může zdát i hodnocení (komentování) vypracovaných literárních rozborů k maturitní zkoušce z českého jazyka.

Druhou důležitou složkou pro sledování problematiky hodnocení během distanční výuky je sledování **způsobu ohodnocování výkonů** – tedy nejen co je hodnoceno (viz předchozí odstavce), ale také **jakým způsobem**. Velmi zajímavým prvkem ve výpovědích je fakt, že po vydání ministerské vyhlášky **byl v mnohých případech způsob hodnocení studijních výkonů upraven právě podle tohoto doporučení. Především se zvýšila četnost slovního hodnocení jednotlivých aktivit (kvízy, eseje, domácí úkoly...), přičemž tyto přístupy bylo možné podle některých výpovědí sledovat v méně profilových předmětech a po vydání této vyhlášky se slovní hodnocení s formativními prvky objevovalo v kombinaci s klasickým známkováním ve většině získaných dat.** V některých případech nebude sumativní známkování (realizované v období před doporučením MŠMT) započítáváno do celkové klasifikace žáka.

V získaných datech je možné najít i příklady, kdy po zveřejnění doporučení k této problematice ze strany MŠMT daná škola samotnou vyhlášku rodičům ihned oznámila a připojila i vlastní komentář, jak nyní bude realizovat hodnocení (bohužel není zmapována případná odezva ze strany rodičů). Podobný postup by samozřejmě mohl udávat směr proměn v hodnocení i v post-koronavirovém období.

V některých školách se objevila proměna standardního hodnocení na udělování procentuálního hodnocení dané aktivity (v datech se tento jev objevoval s i bez přiložení slovního komentáře či s doplněním jiného formativního prvku, přičemž zde můžeme hovořit pouze o jiné variantě sumativního hodnocení).

Z dat však rovněž vyplynulo, že v mnoha případech nechávali ředitelé školy jistou autonomii ve vybrání způsobu, jak by měli učitelé své žáky hodnotit. Takto jsme zaznamenali pokračování např. v přístupech, kdy po odevzdání domácího úkolu či jiné aktivity následoval tento scénář: Pokud byl odevzdaný elaborát v pořádku, učitel nereagoval. V lepším případě žáci viděli pomyslné „splněno“ v interním informačním systému.

Posledním aspektem, na který bylo šetření studentů orientováno, byla **přítomnost zpětné vazby** či jiné formy reflexivní komunikace ohledně hodnocení směrem k učitelům a jejich výuce. Určitou zpětnou vazbou je (pro žáky i pro rodiče) samotné hodnocení odevzdaných úkolů či jiných aktivit, ale v této mimořádné době se objevily i další formy komunikace v pomyslném trojúhelníku učitelé – žáci – rodiče.

Podobně jako v předchozích dvou sledovaných aspektech hodnocení v době vzdálené výuky lze i v tomto případě sledovat značnou variabilitu přístupů na jednotlivých základních a středních školách. Lze však nalézt jeden společný prvek, kterým je skutečnost, že jakmile nebyla školou zpětná vazba vyžadována, domácnost (žáci či rodiče) ji většinou neposkytuje. Zároveň většinou není zpětná vazba organizována centrálně ze strany školy jako instituce, ale častěji jen z iniciativy jednotlivých učitelů ve snaze získat podněty do zlepšení své výuky. V tomto kontextu lze zmínit zajímavý příklad z jedné základní školy, kdy učitel po každé online hodině žádá své žáky o zpětnou vazbu na téma i formu provedení a žáci mají možnost dát podnět ihned směrem k příští hodině.

Jak jsme již zmínili, samotný sběr dat studenty FSV UK probíhal těsně po vydání vyhlášky a doporučení MŠMT. Z výpovědí rodičů a žáků právě tato skutečnost často rezonovala mimo jiné i tak, že po jejím zveřejnění některé školy vydaly formuláře žádající názory na organizaci hodnocení žáků v době distanční výuky, přičemž tato zpětná vazba byla prezentována jako šetření pro získání podnětů pro změny v organizaci v souvislosti s doporučeními od ministerstva.

V počátcích distanční výuky bylo značně diskutováno množství obsahu (tedy „učiva“), které učitelé zadávali žákům do domácí přípravy (viz výzkumy PAQ Research a další zaměřené především na rodiče). Tento fakt vyvolal mnoho ohlasů napříč školami bez ohledu na to, zda se jednalo o základní či střední vzdělávání (situace se údajně zlepšila až po apelech ministra školství, aby se školy primárně soustředily na profilové předměty). Z dat v tomto kontextu vyplynulo např. i to, že jedna ze základních škol svolala v této věci mimořádné zasedání tamní školské rady, která o situaci jednala. Zde zástupci rodičů značně škole vytýkali objem zadávaného učiva, přičemž ten byl následně částečně redukován. I tento případ lze hodnotit pozitivně, jelikož přítomnost tohoto druhu zpětné vazby by podle našeho názoru měla být součástí moderního vzdělávání 21. století s pojmáním žáků a rodičů jako partnerů školy.

Závěr: Hodnocení žáků jako příležitost pro vzdělávací politiku a vzdělávací systém ČR

Cílem tohoto materiálu bylo stručně ilustrovat proměny přístupů škol a učitelů k hodnocení žáků během uzavření škol způsobené pandemií virové choroby covid-19. Z dat stavějících na výpovědích ředitelů škol dle reprezentativního šetření ČŠI bylo možné vysledovat poměrně široké spektrum způsobů hodnocení. Od klasického sumativního hodnocení (postaveného tradičně na známkách) až po komplexnější přístupy zpětné vazby, vycházející z principů či prvků formativního hodnocení.

Situaci do jisté míry proměnila vyhláška a především metodické doporučení MŠMT k *postupu při hodnocení výsledků vzdělávání žáků základních a středních škol za druhé pololetí školního roku 2019/2020*. To alespoň nastiňují analyzované výpovědi žáků a rodičů škol, které byly sesbírány studenty Katedry veřejné a sociální politiky ISS FSV UK. Z nich vyplynulo, že školy přeci jen více než jindy přistoupily i k hodnocením stavějícím na formativní zpětné vazbě s cílem podpory samotného učení žáků.

Na otázku, zda-li se tyto přístupy a zkušenost projeví i v závěrečné klasifikaci žáků (tedy i vysvědčení), je poměrně těžké odpovědět. Výpovědi relevantních aktérů vzdělávací politiky však naznačují, že tomu tak pravděpodobně příliš nebude. Např. šéf Asociace ředitelů základních škol Michal Černý v tomto ohledu uvedl, že: „...ze začátku bylo dost škol poměrně připraveno hodnotit slovně, ale postupem doby si to podle mě některé školy rozmyslely, protože zjistily, že bude jednodušší zůstat u systému, kterým se hodnotilo doted.“ (IDNES.cz 2020).

Můžeme tak říci, že tím prozatím spíše nebyla využita příležitost rychle nastartovat velmi potřebnou změnu v pojetí hodnocení jako nástroje ke zvýšení motivace žáků k dalšímu vzdělávání. Právě **formativní hodnocení, jehož cílem je podávat žákovi užitečnou informaci o aktuálním stavu jeho vědomostí a dovedností ve snaze zlepšit jeho učení, by se však z cílů a opatření vzdělávací politiky a vzdělávání obecně nemělo vytratit s koncem pandemie**. Aktuálně o něm hovoří i návrh Strategie vzdělávací politiky ČR 2030+, přičemž je téma zasazeno do širší problematiky proměny cílů, obsahu a způsobů vzdělávání. Právě kvalitní metodická podpora implementace tohoto nástroje může být i z pohledu zkušenosti s hodnocením v průběhu tohoto mimořádného školního roku startovacím můstkem pro úspěšné dosažení změny.

Použitá literatura a zdroje

- 1) ČŠI. Vzdělávání na dálku v základních a středních školách. 2020. Dostupné z: https://www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/PDF_el_publicace/Tematick%a9%20zpr%a3%a1vy/Vzdelavani-na-dalku-v-ZS-a-SS-Tematicka-zprava.pdf.
- 2) IDNES.cz. Znamky drtí slovní hodnocení. Vysvědčení se přes doporučení fakticky nemění. 2020. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/skola-vysvedceni-znamka-konec-skolni-rok-zaci-hodnoceni.A200624_095120_domaci_kane?#anketa-progress-A20200624_remy_691.
- 3) KOMÁREK, Michal. Hříčka v rukou epidemiologů. Ministr by měl za školy více bojovat. *Irozhlas.cz* [online]. 2020. Praha: Český rozhlas, 1. 5. 2020 [cit. 2020-06-17]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/komentare/komentar-michal-komarek-robert-plaga-ministerstvo-skolstvi-detj_2005010629_kro.
- 4) LAUFKOVÁ, Veronika. Formativní hodnocení. 2016. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/133176/>.
- 5) MŠMT. MŠMT VYDALO VYHLÁŠKU K HODNOCENÍ DRUHÉHO POLOLETÍ 2019/2020. 2020a. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/msmt-vydalo-vyhlasuku-k-hodnoceni-druheho-pololeti-2019-2020>.
- 6) MŠMT. ON-LINE KONFERENCE „STRATEGIE 2030+“. 2020b. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/on-line-konference-strategie-2030>.
- 7) MŠVVŠ. Usmernenie na hodnotenie žiakov základných škôl v čase mimoriadnej situácie, spôsobenej prerušením vyučovania v školách v školskom roku 2019/2020. 2020. Dostupné z:
- 8) STARÝ, Karel. Nedat. Co je a co není formativní hodnocení. Dostupné z: https://dl1.cuni.cz/pluginfile.php/332312/mod_resource/content/1/!Co%20je%20FH%20a%20pro%20C4%8D%20ho%20pou%20C5%BE%20C3%ADvat.pdf.
- 9) SUROVCOVÁ, Lea; Ivan LUKÁŠ. Události [zpravodajství]. 2020. ČT24, 7. 6. 2020, 19:00. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1097181328-udalosti/220411000100607>.
- 10) URBANOVÁ, Anna. Jakou známku dát školákovi, který neodevzdal jediný úkol? Podle učitelů se aktivita žáků projeví v září. *Irozhlas.cz* [online]. 2020. Praha: Český rozhlas, 16. 5. 2020 [cit. 2020-06-17]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/skola-klasifikace-hodnoceni-znamky-online-distancni-vyuka-zak_2005161836_aur.